

Olje- og energidepartementet
Postboks 8148 Dep
0033 OSLO

Vår dato: 09.03.2020
Vår ref.: 201605117-185
Arkiv: 517
Deres dato:
Deres ref.:

Saksbehandler:
Marte Lundsbakken
Elisabeth Bruusgaard
Ane Næsset Ramtvedt

Tysvær vindkraftverk - Oversendelse av klager på fire vedtak av 18.12.2019, samt vurdering av anmodning om å trekke tilbake gjeldende konsesjon og utsatt iverksettelse av vedtakene.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) fattet den 18.12.2019 fire vedtak vedrørende Tysvær vindkraftverk i Tysvær kommune i Rogaland:

1. Godkjenning av seks konsesjonspliktige endringer
2. Godkjenning av søknad om endring av detaljplan og miljø-, transport- og anleggsplan for Tysvær vindkraftverk
3. Godkjenning av miljø-, transport- og anleggsplan for 132 (66) kV nettilknytning av Tysvær vindkraftverk
4. Samtykke til ekspropriasjon til utvidet rettighetsbelte for nettilknytningen av Tysvær vindkraftverk

Vedtaket om konsesjonspliktige endringer omfatter en utvidelse av planområde på 0,027 km², endret frist for idriftsettelse av anlegget fra 31.12.2020 til 31.12.2021, økt installert effekt i vindkraftverket fra 39 MW til 47,3 MW, endret omsetning på transformatorer i vindturbinene, økt spenning på det interne jordkabelanlegget, økt spenning på nettilknytningen mellom Hersdal og Klovning transformatorstasjon fra 66 kV til 132 kV, samt økt transformatorytelse og endret omsetning i Hersdal transformatorstasjon.

Godkjenningen av endret detaljplan og miljø-, transport- og anleggsplan innebærer at installert effekt per vindturbin øker fra 3,4 MW til 4,3 MW, at hver vindturbin får 8 meter lavere tårn og 8 meter lengre rotorblader, at internveitraseene endres, samt at den samlede lengden på internveiene øker med ca. 600 meter.

Vi har mottatt totalt 25 klager på vedtakene av 18.12.2019.

Flere klagere ber om at gjeldende konsesjon trekkes tilbake. Det anføres i noen klager at også tidligere vedtak som er fattet av NVE og Olje- og energidepartementet (OED) tilbakekalles.

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 22 95 95 95, Internett: www.nve.no

Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Abels gate 9
7030 TRONDHEIM

Region Nord
Kongens gate 52-54
Capitolgården
8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest
Naustdalsvegen. 1B
6800 FØRDE

Region Øst
Vangsveien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

Flere klagere ber NVE om å beslutte utsatt iverksettelse av vedtakene inntil klagene er avgjort.

Alle klagene er gitt innen klagefristen. NVE mener alle klagerne har en geografisk eller tematisk tilknytning til vedtakene. Mange av klagene har like eller tilsvarende klagegrunner. NVE har derfor tatt alle klagene til klagebehandling uten en nærmere og inngående vurdering av rettslig klageinteresse etter forvaltningsloven (fvl.) § 28. NVE har forberedt klagene i tråd med fvl. § 33.

Vi kan ikke se at noen av klagene gir grunnlag for å endre våre vedtak av 18.12.2019 om endringer i gjeldende konsesjon og tidligere godkjent detaljplan/MTA, godkjenning av MTA for nettilknytningen og ekspropriasjonstillatelse for et utvidet rettighetsbelte langs nettilknytningen. Klagene oversendes derfor til OED for endelig avgjørelse.

NVE beslutter ikke utsatt iverksettelse av de tre vedtakene som er fattet i medhold av energiloven. Etter NVEs vurdering er det i dette tilfellet ikke tilstrekkelig grunnlag for å fravike hovedregelen om at klage på vedtak om samtykke til ekspropriasjon gir utsatt iverksettelse for ekspropriasjonstillatelsen. Vedtaket om ekspropriasjon for nettilknytning til Tysvær vindkraftverk kan dermed ikke effektueres før OED har tatt stilling til klagene.

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 22 95 95 95, Internett: www.nve.no
Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Abels gate 9
7030 TRONDHEIM

Region Nord
Kongens gate 52-54
Capitolgården
8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest
Naustdalsvegen. 1B
6800 FØRDE

Region Øst
Vangsvæien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

1. Bakgrunn

NVE ga den 20.12.2006 konsesjon til Tysvær Vindpark AS for å bygge og drive Tysvær vindkraftverk med tilhørende infrastruktur og nettilknytning i Tysvær kommune. Konsesjonen omfattet et vindkraftverk med en samlet installert effekt på inntil 39 MW og en ca. 10 km lang 66 kV kraftledning fra Hersdal til Klovning transformatorstasjon. NVE ga samtidig ekspropriasjonstillatelse for bygging og drift av Tysvær vindkraftverk med tilhørende infrastruktur og nettilknytning.

Vedtaket ble påklaget, og OED stadfestet konsesjonen og ekspropriasjonstillatelsen etter klagebehandling den 24.06.2008. OED vedtok statlig reguleringsplan med tilhørende reguleringsbestemmelser for Tysvær vindkraftverk den 12.06.2009.

NVE har siden 2009 fattet flere vedtak vedrørende Tysvær vindkraftverk. Tabell 1 nedenfor gir en oversikt over vedtak som NVE har fattet i saken etter at OED stadfestet konsesjonen i 2008.

Gjeldende anleggskonsesjon er datert 24.09.2015, NVE ref. 201306467-7. I konsesjonen er det satt en rekke vilkår. I henhold til vilkår nr. 11 og 14 skal konsesjonær utarbeide detaljplan og miljø-, transport- og anleggsplan (heretter omtalt som detaljplan/MTA) for vindkraftverket. NVE godkjente detaljplan/MTA for Tysvær vindkraftverk i vedtak av 21.03.2017. Vedtaket ble ikke påklaget.

NVE mottok 07.05.2019 søknad om utvidet frist for idriftsettelse, og 16.05.2019 mottok vi søknad om endringer av konsesjonen og detaljplan/MTA for Tysvær vindkraftverk. Samme dag mottok vi også søknad om godkjenning av MTA for nettilknytning av Tysvær vindkraftverk. Søknaden om ekspropriasjon for nettilknytningen som NVE har mottatt er datert 12.09.2019.

Tabell 1: Vedtak vedrørende Tysvær vindkraftverk som er fattet av NVE i perioden 24.06.2008-31.12.2019, etter at endelig konsesjon er gitt.

Dato	Vedtak	Kommentar
07.09.2010	Utsatt frist for idriftsettelse fra til 01.01.2012 til 01.01.2017 og forlenget varighet på konsesjonen til 01.01.2042	NVE ba konsesjonær om å underrette grunneiere/rettighetshavere om vedtaket. Vedtaket ble ikke påklaget.
22.10.2013	Overføring av konsesjon til Alpiq Ecopower Scandinavia AS <i>Konsesjonsvilkårene ble samtidig endret for å samsvare med dagens praksis.</i>	NVE sendte kopi av vedtaket til Tysvær kommune, Fylkesmannen i Rogaland, Rogaland fylkeskommune og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap. Vedtaket ble ikke påklaget.
24.09.2015	Overføring av konsesjon til Tysvær Vindpark AS	NVE sendte kopi av vedtaket til Tysvær kommune, Fylkesmannen i Rogaland, Rogaland fylkeskommune, Statnett og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap. Vedtaket ble ikke påklaget.

11.11.2015	Utsatt frist for idriftsettelse fra 01.01.2017 til 31.12.2020 og forlenget varighet på konsesjonen til 31.12.2045	NVE sendte kopi av vedtaket til Tysvær kommune, Fylkesmannen i Rogaland, Rogaland fylkeskommune, og ba konsesjonær om å underrette grunneiere/rettighetshavere om vedtaket. Vedtaket ble ikke påklaget.
28.06.2016	Økt transformatorytelse i Tysvær vindkraftverk fra 40 MVA til 45 MVA	NVE fant det ubetenkelig å unnlate høring, da vedtak kun omfattet en teknisk/økonomisk endring uten virkninger for omgivelsene. Vedtaket ble ikke påklaget.
15.02.2017	Samtykke til overdragelse av 100 % av aksjene i Tysvær Vindpark AS til Spawer Kraft AB.	Vedtaket ble ikke påklaget.
21.03.2017	Godkjenning av detaljplan/MTA for vindkraftverket	NVE sendte kopi av vedtaket til Forum for natur og friluftsliv Rogaland, Fylkesmannen i Rogaland, Naturvernforbundet i Rogaland, Norges Jeger- og Fiskerforbund Rogaland, Norsk Ornitologisk Forening Rogaland, Rogaland fylkeskommune, Stavanger Turistforening Hovedkontor og Tysvær kommune. Vedtaket ble ikke påklaget.
09.05.2019	Samtykke til overdragelse av 100 % av aksjene i Tysvær Vindpark AS til Goldcup 17523 AB	NVE sendte kopi av vedtaket til Tysvær kommune, Fylkesmannen i Rogaland, Rogaland fylkeskommune og ba konsesjonær om å underrette grunneiere/rettighetshavere om vedtaket. Vedtaket ble ikke påklaget.
18.12.2019	Seks konsesjonsendringer, bl.a. økt installert effekt, utvidet planområde og utsatt frist for idriftsettelse til 31.12.2021	Omfattes av denne klageoversendelsen
18.12.2019	Godkjenning av endringer i detaljplan/MTA for vindkraftverket	Omfattes av denne klageoversendelsen
18.12.2019	Godkjenning av MTA for nettilknytningen	Omfattes av denne klageoversendelsen
18.12.2019	Ekspropriasjon for etablering av nettilknytningen	Omfattes av denne klageoversendelsen

2. Presentasjon av klagen og kommentarer fra konsesjonæren

2.1. Innledning

NVE har mottatt 25 klager, samt flere ettersendte begrunnelser, på ett eller flere av de fire vedtakene som ble fattet 18.12.2019.

Tabell 2 gir en kortfattet oversikt over klagen som NVE har mottatt. Her presenteres klageren(e) og hvilke vedtak klagen retter seg mot. Høyre kolonne i tabellen gir en kortfattet oversikt over hva slags endring klageren(e) ber om og hva NVE anser for å være de mest sentrale klagegrunnene.

Flere klager er rettet mot NVEs «vedtak om vindkraft» eller benytter lignende formuleringer. NVE har lagt til grunn at disse klagen omfatter vedtaket om konsesjonsendringer og endringer i detaljplan/MTA for selve vindkraftverket. Dersom det ikke er konkret nevnt i klagen at den også retter seg mot vedtakene om ekspropriasjon til utvidet rettighetsbelte og/eller MTA for nettilknytningen, har NVE lagt til grunn at disse vedtakene ikke er omfattet av den aktuelle klagen.

Nye forhold som klagerne anfører og som ikke tidligere er vurdert, samt forhold som NVE mener bør utdypes nærmere, er nærmere omtalt i kapittel 3. NVE har i tabell 2 og i kapittel 3 kun tatt med de forhold som vi mener er aktuelle for behandling av de innkomne klagen. For øvrig viser vi til de fullstendige klagen, som er tilgjengelige gjennom SeDOK/eInnsyn. I vedlegg 1 presenteres en liste over alle klagen med tilhørende dokumentnummer m.m. som kan brukes ved søk i eInnsyn.

Enkelte klager skriver i sine klager at også «tidligere vedtak» som er fattet av NVE og/eller OED vedrørende Tysvær vindkraftverk må kjennes ugyldige. Disse anmodningene er kommentert av NVE i kapittel 4.

2.2 Hovedpunkter i klagen

2.2.1 NVEs skjønnsutøvelse

Alle klagerne er uenige i NVEs skjønnsutøvelse. De mener den godkjente utbyggingsplanen for vindkraftverket og nettilknytningen vil medføre vesentlige negative virkninger for omgivelsene. Temaer som nevnes av mange er blant annet visuelle virkninger, kulturminner, støy, naturmangfold og vannforekomster. De fleste klagerne ber om at NVEs vedtak trekkes tilbake og at søknadene/planene avslås.

Flere klager mener ordlyden i vilkåret i godkjenningen av endret MTA/detaljplan om restriksjonsperiode for et kongeørnreir er uheldig. Tysvær kommune har merknader til vilkåret om støy i samme godkjenning.

2.2.2 Saksbehandlingen

Mange klager mener det er heftet en rekke saksbehandlingsfeil ved NVEs vedtak av 18.12.2019. Saksbehandlingsfeilene som anføres er knyttet til høringen av søknadene/planene, NVEs begrunnelse for vedtakene og kvaliteten på de behandlede søknadene og planene.

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 22 95 95 95, Internett: www.nve.no
Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Abels gate 9

7030 TRONDHEIM

Region Nord
Kongens gate 52-54
Capitolgården
8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest
Naustdalsvegen. 1B

6800 FØRDE

Region Øst
Vangsvæien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

2.2.3 Lovtolkningen

Mange klagere mener NVEs vedtak er i strid med flere lover og forskrifter, som energilovforskriften, naturmangfoldloven, forskrift om konsekvensutredninger og EUs regelverk om konsekvensutredninger.

Tabell 2: Presentasjon av innkomne klager og sentrale klagegrunner

Klager(e)	Dato(er)	Vedtak som påklages	Sentrale klagegrunner og endring som ønskes
Tysvær kommune	20.12.2019 07.01.2020 19.02.2020	Konsesjonsendringer Endret MTA for vindkraftverket MTA for nettilknytningen Ekspropriasjon	Klager på NVEs vedtak. Mener det er viktige unntak fra NVEs uttalelse om at gyldige konsesjoner ikke kan trekkes tilbake. Viser til KU-forskriften § 28 og ber om nye konsekvensutredninger. Mener særlig temaene fugletrekk, forurensing, elvemusling, vannforekomster, drikkevann, kulturminner, TV-signaler, folkehelse og topografiske utfordringer ved utbygging er mangelfullt utredet. Krever mer informasjon om støvirkninger. Er kritiske til NVEs vilkår om dokumentasjon av hekking på kongeørnlokalitet samt at ikke alle tilleggsopplysninger er forelagt kommunen. Ber om utsatt iverksetting av vedtakene.
Rogaland fylkeskommune	21.02.2020	Konsesjonsendringer Endret MTA for vindkraftverket MTA for nettilknytningen Ekspropriasjon	Mener prosjektet og konsekvensene for miljø og andre samfunnsinteresser er mangelfullt utredet og blir bagatellisert av NVE. Er uenig i NVEs konklusjon om at den samfunnsmessige nytteverdien av prosjektet i form av økt kraftproduksjon utvilsomt er større enn de negative virkningene for miljø og andre samfunnsinteresser. Stiller også spørsmål ved hjemmelsgrunnlaget for bruk av statlig plan og ekspropriasjon i denne type saker.
Fylkesmannen i Rogaland (FM)	31.01.2020	Konsesjonsendringer Endret MTA for vindkraftverket	Mener det er behov for ny konsekvensutredning, blant annet fordi utredningen fra 2006 ikke tilfredsstiller kravene til KU-lista i forskriften. Ber om endringer/presiseringer i vilkårene knyttet til kongeørn og hubro. Mener hekkeaktivitet må vurderes innenfor en sone på 1 km avstand fra kongeørnreiret, og at hubro-undersøkelsene må gjennomføres før utbygging, samt over flere år. Skriver at kollisjonsfare og bruken av området må dokumenteres for artene (kongeørn, havørn og hubro), jf. høringsuttalelse, og mener kontrastmaling er et nødvendig avbøtende tiltak.

			<p>Mener det må legges vekt på jordvern og landskapsvirkninger ved opparbeiding av veinett og plassering av turbiner, og at det må konkretiseres i planen. Skriver at det er nødvendig med illustrasjoner av veianlegg og annen infrastruktur for å sikre at veinettet blir godt visuelt skjermet fra fjorden. Mener inngrep i vassdrag og kantsone ikke er tydelig nok i MTA, og viser til at slike tiltak kan kreve avklaring (og ev. disp.) etter vannressursloven § 11.</p>
		MTA for nettilknytning	<p>Det må monteres fugleavvisere også på luftspenn mellom mast 50 og 54 (leveområde for hønefugl) og mellom mast 1 og 11 (restriksjonsområde for fugl).</p>
Norsk Ornitologisk Forening, Haugalandet lokallag (NOF Haugalandet)	20.01.20	Konesjonsendringer Endret MTA for vindkraftverket	<p>Mener de omsøkte endringene er av en slik karakter at det må gjennomføres nye konsekvensutredninger og påfølgende ny konsesjonsbehandling. Grunnlaget for konsesjon er foreldet.</p> <p>Reagerer på at naturmangfoldlovens §§ 8-12 ikke er vurdert, og mener at dette er en saksbehandlingsfeil. Påpeker at § 9 alltid skal komme til anvendelse dersom kunnskapsgrunnlaget etter § 8 i samme lov ikke er godt nok.</p> <p>Skriver at NVE har sett bort fra alle opplysninger som NOF har sendt inn ang. overvintrende rovfugl. De viser til at «underinstansen skal foreta de unødvendige undersøkelser klagen gir grunn til», og mener det er saksbehandlingsfeil når NVE ikke har vurdert viktige innspill.</p> <p>Skriver at det er 170 meter mellom kongeørnreiret og nærmeste turbin, ikke 500 meter som det står i rapporten. Mener oppdateringen fra høsten 2019 knyttet til fugl som er mangelfull/feil og mener det faglige grunnlaget for konsesjon og MTA må gjennomgås.</p> <p>Mener vilkåret om undersøkelser av kongeørnreiret er faunakriminalitet og at NVEs vilkår for overvåking av fugl etter utbygging, samt avbøtende tiltak, ikke en måte å sikre naturverdier på. Hva som skjer etter at ev. tiltak er satt i verk er noe helt annet enn en lovfestet saksbehandling der hensynet til verneverdier og funksjonsverdier i naturen skal legges vekt på.</p> <p>Vindkraftverk må ikke legges i områder med hubro.</p>
Haugesund Turistforening	20.01.2020	Konesjonsendringer	<p>Ber om at klagen gis oppsettende virkning. Krever at konsesjonen tilbakekalles. Begrunner dette med brudd på vilkår nr. 7 og ufullstendige/utdaterte</p>

		<p>Endret MTA for vindkraftverket</p> <p>MTA for nettilknytning</p> <p>Ekspropriasjon</p>	<p>konsekvensutredninger. Mener ny kunnskap om virkninger av vindkraft tilsier at anlegget ikke bør bygges, og i alle fall at omsøkte endringer ikke bør godkjennes. Dersom NVE/OED likevel godkjenner endringene, krever de at vedtakene må oppheves på grunn av flere saksbehandlingsfeil, at NVEs bruk av «fast praksis» må revurderes, at alle forhold/krav i konsesjonen og andre vedtak må være oppfylt, dokumentert, gjennomgått og godkjent av organ med rett kompetanse før anlegget kan settes i drift, at utsatt idriftsettelse ikke imøtekommes, at kravet til garantistillelse gjelder fra dag 1 samt at innholdet i garantien offentliggjøres, samt at arbeidet ikke kan igangsettes før det foreligger endelig vedtak fra OED.</p>
Motvind Sørvest	22.12.2019 20.01.2020 03.02.2020 18.02.2020 23.02.2020	<p>Konsesjonsendringer</p>	<p>Ber om at vedtakene oppheves og at søknadene om endringer avslås. Mener det foreligger flere saksbehandlingsfeil, blant annet knyttet til høringen av søknadene/planene, og at vedtakene er i strid med energilovforskriften, naturmangfoldloven § 10, forskrift om konsekvensutredninger og EUs regelverk om konsekvensutredninger og krever full konsekvensutredning der null-alternativet er at det ikke bygges vindkraftverk innenfor planområdet. Ber særlig om nye utredninger av virkninger for fugl, kulturminner, støy, folkehelse, reiseliv og skyggekast. Skriver at det mangler støyberegninger for alle nybygg i Hervik i området ved den gamle skolen.</p> <p>Mener ordlyden i vilkåret knyttet til hekkende kongeørn må endres for å hensynte hekkemulighetene. Mener restriksjonsperioder og -områder må endres slik at det er samsvar i MTA for vindkraftverket og MTA for nettilknytningen.</p>
		<p>MTA for nettilknytningen</p>	<p>Ber om at godkjenningen av MTA for nettilknytningen trekkes tilbake og at planen returneres til utbygger, fordi planen ikke oppfyller kravene i energilovforskriften og NVEs veileder. Trekker fram temaene vannkilder, beitemark, krav om internkontrollsystem, nedlegging, framdriftsplan og terrenginngrep/istandsetting.</p>
		<p>Ekspropriasjon</p>	<p>Ber om at vedtaket om ekspropriasjon oppheves og at søknaden avslås Organisasjonen er uenig i NVEs interesseavveining, primært fordi de mener anleggets energiproduksjon ikke er viktig for forsyningssikkerheten i Norge.</p>

Folkeaksjonen Nei til vindkraft i Tysvær	20.01.2020 31.01.2020	Konesjonsendringer Endret MTA for vindkraftverket	Ber om at vedtakene oppheves og at søknaden/planen avslås. Krever også at konsesjonen tilbakekalles. Begrunner dette med brudd på vilkår nr. 7 og ufullstendige/utdaterte konsekvensutredninger, som ikke tar hensyn til ny kunnskap. Skriver at NVE selv mener konsesjonsbehandlingen er utdatert. Er uenig i NVEs skjønnsvurderinger knyttet til virkninger av den godkjente utbyggingsløsningen. Trekker særlig fram økte negative virkninger for fugl og naboer (støy). Viser til naturmangfoldlovens krav.
		MTA for nettilknytningen	Ber om at vedtaket oppheves og at planen ikke godkjennes. Er som en logisk følge av kommentarene til selve vindkraftverket også negative til MTA for nettilknytningen.
		Ekspropriasjon	Ber om at vedtaket oppheves og at søknaden avslås. Mener det ikke er behov for utvidet nettrasé, siden de ber om at vedtaket om endret konsesjon oppheves.
Styret i Håland og Lønning bygdelag	19.01.2020	Konesjonsendringer Endret MTA for vindkraftverket	Ber OED om å «stoppe» konsesjonen til Tysvær vindkraftverk. Klager på større turbiner, og begrunner dette med støyvirkninger for både dyr og mennesker, visuelle virkninger og lysmerking. Krever nye konsekvensutredninger og ny kartlegging av naturmangfold. Mener det er feil av NVE å vurdere at endret lengde på veier ikke har vesentlige virkninger for miljø- og samfunnsinteresser.
		Ekspropriasjon	Ønsker ikke at ny kraftledning skal dimensjoneres for 132 kV - ny ledning vil gi ytterligere kollisjonsfare for fugl og økt elektromagnetisk stråling. Bekymret for kreosot og beitedyr. Det er meldt inn et kulturminne som ikke er hensyntatt i vurderingen.
Linda I. Dahl	05.01.2020	Konesjonsendringer Endret MTA for vindkraftverket	Ber om at utbyggingen stoppes, fordi naturinngrepet vil gi negative virkninger knyttet til fagtemaene friluftsliv, fugl, visuelle virkninger, støy og turisme.
Jorunn Vierdal	05.01.2020	Konesjonsendringer Endret MTA for vindkraftverket	Ber om at prosjektet blir stoppet, fordi naturinngrepet og vindturbinene vil gi negative virkninger for fagtemaene friluftsliv, fugl (havørn), støy, visuelle virkninger og turisme.
Frode Hervik	07.01.2020	Konesjonsendringer	Ber om at kulturminnemyndighetene blir koblet inn for å gjennomføre registreringer og undersøkelser av et uregistrert kulturminne i planområdet som antas å være automatisk fredet, og at det blir gjennomført avbøtende tiltak.

Alf og Emly Årvik	16.01.2020	Konsesjonsendringer	Ber om at endringene ikke godkjennes og at konsesjonen trekkes tilbake. Klagen begrunnes med stor motstand mot vindkraftverket, store endringer siden første konsesjonsvedtak, utilstrekkelige konsekvensutredninger og manglende evne hos nåværende og tidligere konsesjonærer til å oppfylle konsesjonsvilkårene.
John Flengstad	21.01.2020	Konsesjonsendringer Endret MTA for vindkraftverket	Ber om at de godkjente endringene trekkes tilbake. Begrunner dette bl.a. med at endrede virkninger for fagtemaene støy, fugl og fauna mm. er utilstrekkelig utredet, at konsesjonæren ikke har overholdt tidligere frister i konsesjonen og at søknaden om utsatt frist for idriftsettelse er feilaktig begrunnet. Spør om hvem som har ansvaret for Tysvær Vindkraft og om det ikke er et krav at eier skal være kjent for offentligheten.
Hildegunn og John Eirik Flengstad	05.02.2020	Konsesjonsendringer Endret MTA for vindkraftverket MTA for nettilknytning Ekspropriasjon	Krever at den endrede konsesjonen tilbakekalles og at alle de fire vedtakene trekkes tilbake. Begrunner dette med ufullstendige/utdaterte konsekvensutredninger og mener alle virkninger må utredes på nytt. Mener endringene i detaljplan/MTA gir økte negative virkninger for en rekke fagtema, bl.a. støy, visuelle virkninger og naturmangfold, og er uenige i NVEs skjønnsvurderinger. Spør hvorfor ikke alle som bor innenfor 4xturbinhøyden er blitt kontaktet. Påpeker at de ikke har fått mulighet til å avgi høringsuttalelse til tidligere endringssøknader i saken. Mener det er brudd på informasjonsplikten når de som bor i området ikke har fått direkte informasjon eller er blitt gjort kjent med vedtak som er fattet i saken.
Helga Maria Sulen Sund og Per Inge Iversen	21.01.2020	Ekspropriasjon MTA for nettilknytning	Er eiere av utmark som er direkte berørt av omsøkt trasé. Er sterkt imot at traseen skal utvides. Viser til sin høringsuttalelse i saken, og skriver at det er feil at ikke grunneiere har uttalt seg. Nevner elektromagnetiske felt, kreosot og beitedyr, kulturminne som ikke er merket av på kart og økt kollisjonsfare for fugl. Ønsker at ekspropriasjonstillatelsen blir trukket tilbake pga. faktafeil i vurderingen.
Torill og Einar Heskja	21.01.2020	Konsesjonsendringer Endret MTA for vindkraftverket MTA for nettilknytningen	Krever at konsesjonær pålegges å ta kontakt med dem for å komme til enighet om avbøtende tiltak knyttet til støy, skyggekast og drikkevann før endelig konsesjon blir gitt. Mener behovet for å endre turbindingensjoner ikke er godt nok begrunnet fra konsesjonærens side, og at virkninger for fagtemaene støy, fugl og øvrig naturmangfold ikke er tilstrekkelig utredet. Viser til NVEs vilkår om undersøkelser knyttet til kongeørn, og mener NVE oppfordrer til miljøkriminalitet. Mener det

			foreligger saksbehandlingsfeil fordi NVE ikke er villige til å ta konsesjonen opp til ny behandling.
Bjørn Halvor Åsland	20.01.2020 05.02.2020	Ekspropriasjon MTA for nettilknytningen	<p>Mener søknad om ekspropriasjon må avslås. Er uenig i begrunnelsen i vedtaket om at økt kraftproduksjon er samfunnets interesse, fordi det ikke er behov for mer kraft for å sikre Norges forsyningssikkerhet.</p> <p>Ledningstraseen vil gå like i nærheten av gårdens driftsbygning og legge begrensninger for videre utvikling av gården. Verdien på eiendommen vil bli svekket. Etterlyser utredning av magnetfelt, og mer nøyaktige kart som viser nøyaktig hvor ledningen vil krysse eiendommen.</p>
		Konsesjonsendringer Endret MTA for vindkraftverket	<p>Mener det ikke er gjort nødvendige konsekvensutredninger av støy og påvirkning på mennesker som blir berørt av støy.</p> <p>Vindkraftverket og kraftledningen vil utgjøre en trussel mot fugle- og dyrelivet. Mener videre at alle høringsuttalelser må gjennomgås på nytt og tas hensyn til, tiltakene må avklares mot andre lovverk, vannkilden i Lønningsvannet må omtales i MTA, bruk av kreosotstolper må vurderes og omtales, det må stilles bankgaranti for fjerning- og oppryddingsarbeid før MTA godkjennes, framdriftsplan må oppdateres og terrenginngrep må beskrives.</p> <p>Vedtaket om utsatt frist bryter med grunneiernes interesser, vedtaket må omgjøres. Ny fullstendig konsekvensutredning må utføres.</p>
Tom Inge Håland og Judith Bakkevig Håland	21.01.2020	Konsesjonsendringer Endret MTA for vindkraftverket	<p>Ber om at OED opphever vedtak og trekker tilbake konsesjon. Mener det har blitt gjennomført store endringer av vindturbinene uten informasjon til folket. Klager på større turbiner som medfører: mer støy (inkl. infralyd og lavfrekvent støy), økte visuelle virkninger (uten oppdaterte synlighetskart), større veier, skjæringer og fyllinger – negativt for turmål og turisme, økt kollisjonsfare for fugl. Mener naturmangfold ikke er tilstrekkelig utredet.</p>
		Ekspropriasjon MTA for nettilknytning	<p>Nevner kollisjonsfare for fugl, elektromagnetisk stråling, kreosot og beitedyr, kulturminne som ikke er merket av på kart.</p>
Atle Heskja m.fl.	12.01.2020	Konsesjonsendringer Endret MTA for vindkraftverket	<p>Ber om at konsesjonen stoppes. Mener vedtakene ikke tar hensyn til deres innspill om negative visuelle virkninger for et område med stor kunsthistorisk verdi.</p>

			Mener vedtaket om vindkraftutbygging i planområdet er i strid med kulturminneloven.
Nils Bjørkelund	21.01.2020	Konsesjonsendringer Endret MTA for vindkraftverket	Klager på at han vil bli utsatt for støy og lavfrekvent lyd, mener verdien på eiendommen vil bli redusert. Tiltaket vil være forstyrrende for husdyrene hans, og konsekvensen kan bli at han ikke kan bruke beite som ligger 135 meter opp til grensen på vindkraftverket. Den nærmeste turbinen må flyttes minst 1000 meter fra eiendommen. Skriver at han aldri har blitt informert direkte om planene.
Else Norunn Brevik Bringedal og Jan Norvald Bringedal	20.01.20	Konsesjonsendringer Endret MTA for vindkraftverket Ekspropriasjon MTA for nettilknytningen	Skriver at de klager på alle fire vedtak fattet av NVE 18.12.2019, og at de vil ettersende begrunnelse for klagen. <i>NVE etterspurte begrunnelse for klagen 20.02.2020, men har ikke mottatt dette.</i>
Kamilla Bakkevig	21.01.2020 29.01.2020	Konsesjonsendringer Endret MTA for vindkraftverket Ekspropriasjon MTA for nettilknytning	Ber om at OED opphever vedtakene og trekker konsesjonen tilbake. Klager på mangelfull informasjon til innbyggere i prosessen, økte støyvirkninger (hørbar støy og infralyd, for dårlig støyrapport), visuelle virkninger (ny layout vil gjøre vindkraftverket enda mer synlig fra gården). Mener turisme- og servicenæringen i området vil bli skadelidende og tape inntekter. Større turbiner fører til bredere og større veier, skjæringer og fyllinger, økt kollisjonsfare for fugl, tap av biologisk mangfold.
Kathrine Bakkevig	22.01.2020 30.01.2020	Konsesjonsendringer Endret MTA for vindkraftverket Ekspropriasjon MTA for nettilknytning	Ber om at vedtakene oppheves og at søknadene fra Tysvær Vindpark avslås. Klager på verdiforringelse av hytteeiendom, tap av landskapsmessige kvaliteter og rekreasjonsverdi, fysisk og psykisk helse, fare for solblink på dagtid og blinkende nattlys, mer omfattende støyvirkninger (nevner infralyd, at støyberegning er basert på støyredusert modus og ikke tar hensyn til terrenget, støy kan gi hjertesykdom), økte visuelle virkninger, økt kollisjonsfare for fugl. Mener det er brudd på forvaltningsloven §17 pga. manglende informasjon til folket. Uakseptabelt med utvidelse av konsesjonsområdet og utsatt frist for idriftsettelse. Mener at saken ikke har vært tilstrekkelig opplyst til at vedtak kan fattes pga. gammel konsesjon. Nevner også manglende konsekvensutredning av fugl og vilt, elvemusling og

			manglende kartlegging av vindkraftverkets påvirkning på vannkvalitet (grunnvann og drikkevannskilder).
Bjarne Jensen	20.01.2020 02.02.2020	Konsesjonsendringer Endret MTA for vindkraftverket MTA for nettilknytning Ekspropriasjon	Ber om at vedtaket oppheves og at søknadene avslås. Mener det er brudd på informasjonsplikten når de som bor i området ikke har fått direkte informasjon eller er blitt gjort kjent med vedtak som er fattet i saken. Skriver at hans høringsuttalelse i saken ikke ble tatt hensyn til i NVEs saksbehandling, og derfor må behandles som en del av hans klage.
Halvor Urrang Simonsen	06.01.2020	Konsesjonsendringer Endret MTA for vindkraftverket	Skriver at han vil berøres av støy, visuelle virkninger, samt få redusert verdien på sin eiendom. Klager på manglende partsrepresentasjon, jf. fvl. § 2. Har ikke blitt informert om saken (siden 2004), og har derfor ikke blitt kjent med de utsettelse og vedtak som er fattet, og som er vedtak han ville hatt innvendinger mot. Pga. manglende informasjon og mulighet til å uttale seg mener han at NVEs vedtak er ugyldige.

2.3. Konsesjonærens kommentarer til klagen

NVE sendte klagen til Tysvær Vindpark AS (TVAS) for uttalelse den 21.01, 24.01, 04.02, 10.02 og 21.02.2020. Vi mottok kommentarer fra TVAS den 04.02, 12.02, 25.02 og 28.02.2020. I tillegg kommenterte TVAS den 24.01.2020 Tysvær kommune sitt krav, datert 08.01.2020, om utsatt iverksetting av vedtakene.

TVAS skriver innledningsvis at deres generelle kommentar til flere av de framsatte klagen, er at en stor del av disse inneholder innspill som relaterer seg til selve konsesjonen for prosjektet og/eller til hvorvidt prosjektet skal realiseres. Innspillene relaterer seg altså ikke til de omsøkte endringene i gjeldende konsesjon og detaljplan/MTA, som vedtakene faktisk gjelder. TVAS understreker at anleggskonsesjonen er endelig, og at de ikke anser innspill til selve konsesjonen og/eller realiseringen som relevant.

Opplysninger fra TVAS som er relevante for NVEs vurdering av klagen er nærmere omtalt i kapittel 3. For øvrig viser vi til de fullstendige kommentarene, som er tilgjengelige gjennom SeDOK/eInnsyn. I vedlegg 2 presenteres en liste over de innsendte kommentarene med tilhørende dokumentnummer m.m. som kan brukes ved søk i eInnsyn.

3. NVEs vurdering av klagen på vedtakene av 18.12.2019

3.1. Innledning

Alle klagen er gitt innen klagefristen.

NVE har vurdert alle klagen og tatt dem inn til klagebehandling uten en nærmere vurdering av rettslig klageinteresse. NVE har lagt til grunn at alle klagen er fremmet av klager som enten har en geografisk eller tematisk tilknytning til vedtakene.

NVE kan oppheve eller endre vedtaket dersom NVE finner klagen begrunnet, alternativt oversende klagen til Olje- og energidepartementet for endelig avgjørelse (fv. § 33).

NVE kommenterer kun nye forhold som klagerne anfører og som ikke tidligere er vurdert og forhold som bør utdypes nærmere. For øvrig viser vi til våre vedtak av 18.12.2019 og notatet «Bakgrunn for vedtak om konsesjonsendringer og godkjenning av endring av detaljplan og MTA» av samme dato, NVE ref. 201605117-88.

I flere klager anføres det klagegrunner som gjelder alle de fire vedtakene. Nedenfor behandler vi disse klagegrunnene først. Vi oppfatter at klagen på endringene i konsesjonen og detaljplan/MTA for vindkraftverket er de mest sentrale. Mange av klagen på disse to vedtakene har også i stor grad sammenfallende klagegrunner. Vi behandler derfor klagen på disse to vedtakene samlet, før vi behandler klagen på de to vedtakene som omhandler nettilknytningen av vindkraftverket. Avslutningsvis kommenterer vi anmodninger om å trekke tilbake konsesjonen til Tysvær vindkraftverk, og tar stilling til kravet om utsatt iverksetting av vedtakene.

3.2. Felles klagegrunner som gjelder alle de fire vedtakene av 18.12.2019

3.2.1. Lovanvendelsen

3.2.1.1. Konsekvensutredningsforskriften

Mange klager, blant annet Fylkesmannen i Rogaland, Rogaland fylkeskommune og Tysvær kommune, mener de samlede endringene i prosjektet siden konsesjonen ble meddelt er for omfattende, og for ufullstendig utredet, og krever ny konsekvensutredning. Tysvær kommune viser til konsekvensutredningsforskriften § 28 som sier at ansvarlig myndighet skal sørge for at oppdatert kunnskap skal ligge til grunn for konsesjonsvurderingene. Rogaland fylkeskommune påpeker at utredningskravet i henhold til EU-direktivet går lenger ved endringer enn den praksis NVE følger i slike saker. De viser til at direktivets vedlegg I og II i seg selv er klarere på dette enn den norske forskriften om konsekvensutredning, og at nødvendigheten av ny konsekvensutredning ved endringer også har blitt presisert av EU-domstolen. Fylkesmannen i Rogaland viser til at gjeldende konsekvensutredning ikke tilfredsstillende til KU-lista i konsekvensutredningsforskriften, og viser til §§10, 19, 20 og 26. Motvind Sørvest krever full konsekvensutredning der null-alternativet er at det ikke bygges vindkraftverk innenfor planområdet.

TVAS skriver i sine kommentarer at den vesentligste endringen i prosjektet sammenlignet med MTA/detaljplanen som ble godkjent i 2017, er 8 meter lengre rotorblader. Endrede konsekvenser av dette er i første rekke for fugl og visuelle ulemper. Disse konsekvensene er dokumentert gjennom tilleggsutredningene fra Norconsult, samtidig som det er utført oppdaterte støy- og skyggekastberegninger for den nye turbintypen. Etter konsesjonærens syn er det gjennomført nødvendige tilleggsutredninger for konsekvensene av de omsøkte konsesjonsendringene. TVAS mener at de omsøkte endringene ikke utløser krav om fullstendig ny konsekvensutredning etter gjeldende regelverk.

NVE mener saksbehandlingen tilfredsstillende de særskilte saksbehandlingskravene i forskrift om konsekvensutredninger. Kravene innebærer at konsekvensutredningen skal legges til grunn for behandlingen av tiltaket gjennom alle saksbehandlingstrinnene. Konsekvensutredningen skal eventuelt oppdateres eller suppleres med ny informasjon for å oppnå formålet om en så godt opplyst sak som mulig før vedtaket treffes, jf. fv. § 17. NVE mener dette er oppfylt i denne saken. Vi viser til at beslutningsgrunnlaget for vedtakene av 18.12.2019 blant annet inneholder redegjørelser for endrete virkninger knyttet til temaene støy, skyggekast, landskap, visuelle virkninger og naturmangfold.

3.2.1.2. *Naturmangfoldloven*

Flere klagere, deriblant NOF Haugalandet og FNVT, mener bestemmelsene i naturmangfoldloven (nml.) ikke er ivaretatt. NOF Haugalandet mener at nml. §§ 8-12 ikke er vurdert, og at dette er en saksbehandlingsfeil. De påpeker at nml. § 9 alltid skal komme til anvendelse dersom kunnskapsgrunnlaget etter § 8 i samme lov ikke er godt nok. Motvind Sørvest mener vedtakene er i strid med nml. § 10.

I henhold til nml. § 7 skal prinsippene i nml. §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet. NVE viser til at nml. §§ 8-12 er grundig vurdert i vårt vedtak om godkjenning av detaljplan/MTA av 21.03.2017. Etter NVEs vurdering er ikke endringene i utbyggingsløsningen som ble behandlet i vedtak av 18.12.2019 av et slikt omfang at vurderingene av virkningene for naturmangfoldet i vedtaket av 21.03.2017, ikke lenger er dekkende og derfor burde ha blitt supplert i våre vedtak 18.12.2019.

Nml. § 8 stiller krav om et kunnskapsgrunnlag som er rimelig med hensyn til «kostnadene ved fremskaffing av kunnskapen, sakens karakter og mulig miljøpåvirkning», jf. Ot.prp. nr. 52 (2008-2009) på side 379. Vi viser til kap. 6.3 i vårt notat «Bakgrunn for vedtak» av 18.12.2019 hvor vi vurderer de endrede virkningene for naturmangfoldet. NVE mener kunnskapsgrunnlaget om virkningene for fugl og øvrig naturmangfold i området er tilstrekkelig til å fatte vedtak, og at vedtaket av 18.12.2019 dermed ikke i strid med nml. § 8.

NVE mener vedtakene er i tråd med føre-var-prinsippet i nml. § 9. Nml. § 9 supplerer nml. § 8. Selv om kravene til kunnskapsgrunnlaget etter § 8 er oppfylt fordi eksisterende kunnskap er innhentet, kan det likevel være usikkerhet om virkningene av et tiltak. NVE har derfor i vedtaket om endret detaljplan/MTA av 18.12.2019 satt vilkår både om restriksjoner i anleggsperioden av hensyn til kongeørn og supplerende kartlegging av hubro. Undersøkelsene av hubro kan gi grunnlag for ytterligere restriksjoner i anleggsperioden.

I henhold til nml. § 10 skal en påvirkning av et økosystem vurderes ut ifra den samlede belastningen økosystemet er eller vil bli påvirket av. Dette innebærer at man må ha kunnskap også om andre tiltak og påvirkninger på økosystemet slik at en kan identifisere den samlede belastningen, jf. også formuleringen i § 8 om "effekten av påvirkninger". I vurderingen av samlet belastning skal det både tas hensyn til allerede eksisterende inngrep og forventede framtidige inngrep. Valg av lokaliseringssted for vindkraftverket for å redusere samlet belastning, må nødvendigvis tas når det gis konsesjon. Siden nml. trådte i kraft etter at konsesjonen for Tysvær vindkraftverk ble gitt, ble samlet belastning derfor ikke vurdert i konsesjonsprosessen. Det er imidlertid vurdert i NVEs vedtak om godkjenning av detaljplan/MTA av 21.03.2017. Etter NVEs vurdering gir ikke de endringene som ble behandlet i vedtak av 18.12.2019 grunnlag for å endre NVEs vurdering av vindkraftverkets bidrag til ytterligere belastning på naturmangfoldet i regionen.

Når det gjelder nml. §§ 11 og 12, mener NVE at detaljplan/MTA konkretiserer de tiltakene som gjøres for å hindre og begrense skader på naturmangfoldet. Kostnadene for dette dekkes av Tysvær Vindpark AS eller entreprenør etter egne avtaler. Etter NVEs vurdering utgjør detaljplan/MTA for Tysvær vindkraftverk et godt grunnlag for å ta gode valg knyttet til driftsmetoder og teknikk for å unngå eller begrense skade på naturmiljøet. Vi anser derfor også disse paragrafene som ivaretatt.

3.2.1.3. *Energilovforskriften*

Motvind Sørvest mener NVEs vedtak er i strid med energilovforskriften § 3-2 når NVE uttaler at alle nødvendige tillatelser etter annet lovverk skal være på plass før anleggsstart, da loven krever at dette skal være redegjort for i søknader. Motvind Sørvest viser til energilovforskriften § 2-2 og ber om

dokumentasjon på at kravet om at tildeling av konsesjoner skal skje på grunnlag av objektive, transparente og ikke-diskriminerende kriterier er oppfylt. Tom Inge og Judith Bakkevig Håland med flere viser til at det i forskriftens § 1-2 blant annet står at produksjon av energi skal foregå på en samfunnsmessig rasjonell måte, herunder at det skal tas hensyn til allmenne og private interesser som blir berørt. De mener at allmenne og private interesser ikke er tatt hensyn til i vedtakene.

Energilovforskriften § 3-2 stiller krav om at søknader etter energiloven skal beskrive “behov for tillatelser etter annen lov, herunder forholdet til kommunale planer hjemlet i plan- og bygningsloven”. NVE viser til at det er behovet for tillatelser etter andre lover skal beskrives i konsesjonssøknad. NVE kan derfor ikke se at våre vedtak er i strid med energilovforskriften § 3-2. Når det gjelder hensynet til allmenne og private interesser viser NVE til at dette er vurdert i konsesjonsbehandlingen av tiltaket. Saksbehandlingen

3.2.1.4. Høring, høringsparter og behandling av høringsinnspill

Motvind Sørvest mener det foreligger saksbehandlingsfeil fordi NVE sendte søknadene på høring uten at det framgikk tydelig hva vi ønsket innspill til. De mener høringen derfor er ugyldig og må trekkes tilbake. De viser også til at fem naboer som ikke er grunneiere ikke har fått informasjon fra NVE eller konsesjonær ifm. høringen, og mener dette også er saksbehandlingsfeil. Hildegunn og John Eirik Flengstad spør hvorfor ikke alle som bor innenfor en avstand fra vindturbinene på 4 x vindturbinens totalhøyde er blitt kontaktet. Flere klagere mener det er brudd på informasjonsplikten når de som bor i området ikke har fått direkte informasjon eller er blitt gjort kjent med vedtak som er fattet i saken.

Motvind Sørvest viser også til NVEs sammenfatting av innkomne høringsuttalelser, og mener det er uforsvarlig saksbehandling at konsesjonær og NVE ikke har vurdert alt som er spilt inn i uttalelsene. De mener derfor at saken ikke er tilstrekkelig belyst. Også Haugesund turistforening, Bjarne Jensen og Atle Heskja m.fl. mener deres høringsuttalelser ikke er tilstrekkelig hensyntatt av NVE i saksbehandlingen. Tysvær kommune er kritiske til at NVE ikke sendte tilleggsinformasjon i form av oppdatert støyberegning på høring. Einar og Torill Heskja stiller spørsmålstegn ved NVEs praksis om å la konsesjonær uttale seg til innkomne høringsuttalelser og klager.

NOF Haugalandet skriver at NVE har sett bort fra alle opplysninger som er sendt inn angående overvintrende rovfugl, og mener dette er en saksbehandlingsfeil. De påpeker også at MTA ikke kan godkjennes når det er grove feil i saksgrunnlaget, og viser blant annet til at det er 170 meter mellom kongeørnreiret og nærmeste turbin, ikke 500 meter som det framgår av rapporten. TVAS opplyser i sine kommentarer til klagen at alle berørte parter har blitt varslet i tråd med NVEs instruks. De skriver at alle grunn- og rettighetshavere innenfor planområdet, eiendommer som berøres av adkomstveier, nettilknytning eller andre fysiske installasjoner, samt eiendommer med boliger som kan bli berørt av støy- og/eller skyggekastvirkninger over anbefalte retningslinjer er blitt direkte varslet. Når det gjelder TVAS kommentarer til temaet fugl, viser NVE til at disse framgår i kap. 3.3.2.4.

NVE viser til vårt høringsbrev av 28.05.2019. Her framgår det etter vår vurdering tydelig hva slags endringsøknader og planer som blir sendt på høring, og at NVE ønsker innspill til de framlagte dokumentene. Vi kan ikke se at det foreligger saksbehandlingsfeil knyttet til høringen av dokumentene som lå til grunn for vedtakene av 18.12.2019.

NVE skal sørge for at saken er tilstrekkelig opplyst før vi kan fatte vedtak og det følger av fvl. § 17 tredje ledd at «partene bør også for øvrig gjøres kjent med opplysninger av vesentlig betydning som det må forutsettes at de har grunnlag og interesse for å uttale seg om». Det følger videre av fvl. § 17 annet ledd første punktum at NVE skal forelegge merknader og klager for motparten, som i dette tilfellet er konsesjonær. Når det gjelder høring og varsling av naboer, viser vi til at saken blir kunngjort i

forbindelse med at det søkes om konsesjon, og at det i denne fasen også blir arrangert folkemøter slik at naboer og regionale og lokale myndigheter skal være kjent med planene. Det er imidlertid ingen krav om høring og varsling av naboer i energiloven. NVE har lagt fram et forslag for OED om å innføre nabovarsling i konsesjonsbehandlingen av nye vindkraftprosjekter, men det forslaget påvirker ikke kravene til varsling og høring i denne saken.

Det er vanlig praksis at NVE krever tilleggsopplysninger i forbindelse med behandling av planer, ofte som følge av høringsinnspill, og at den nye informasjonen innarbeides i NVEs vedtak. Når NVE mottar tilleggsopplysninger i en sak, gjør vi en konkret vurdering av behovet for høring. Dersom tilleggsopplysningene ikke inneholder informasjon om nye virkninger for omgivelsene, eller berørte parter allerede er kjent med de nye opplysningene, er det etter NVEs vurdering ubetenkelig å unnlate høring av de nye opplysningene.

NVE viser til vedlegg 1 i vårt notat «Bakgrunn for vedtak om konsesjonsendringer og godkjenning av endring av detaljplan og MTA» av 18.12.2019. Vi presiserer at NVE vurderer all informasjon som spilles inn i høringsuttalelser. Hensikten med å sammenfatte mottatte uttalelser er å gi et overordnet innblikk i hvilke temaer som tas opp i de ulike uttalelsene. Som det framgår av overnevnte notat, er det de endrede virkninger som følge av de omsøkte endringene i konsesjonen og detaljplan/MTA som har vært behandlet av NVE. Alle høringsinnspill som omhandler disse endringene inngår i NVEs beslutningsgrunnlag i saken, og vi mener at det ikke foreligger saksbehandlingsfeil knyttet til høringen eller NVEs behandling av mottatte uttalelser.

3.2.1.5. Forholdet til politiske uttalelser, NVEs saksbehandlingsregler, veiledere mm.

Flere klagere viser til NVEs rapport om forbedringer av konsesjonsbehandling av vindkraft som ble oversendt OED 20.01.2020, og mener denne rapporten viser at NVE selv innser at dagens regler for konsesjonsbehandling er utdaterte. FNVT mener søknaden om Tysvær vindkraftverk ville blitt avslått om et slikt system ble lagt til grunn for behandlingen.

Motvind Sørvest viser til at det for tiden er en stopp i konsesjonsbehandlingen av vindkraftverk, at Stortinget i vedtak 19. juni 2019 uttalte at kommunestyrets mening fortsatt skal tillegges svært stor vekt i konsesjonsbehandlingen av vindkraftsaker, at det i Meld. St. 25 (2015–2016) står at Regjeringen vil stramme inn praksis for behandling av søknader om utsatt frist for idriftsettelse av vindkraftkonsesjoner, og at NVEs vedtak bryter med disse føringene og derfor må trekkes tilbake. Motvind Sørvest mener NVE og OEDs tidligere uttalelser om at «endelige konsesjoner ligger fast» må bety at vilkårene i slike konsesjoner ikke kan endres.

Flere klagere mener innsendte søknader og planer ikke oppfyller krav som stilles i f.eks. NVEs veiledere. Motvind Sørvest viser til at turbintype ikke er spesifisert, og kartene i endringssøknaden fra mai 2019 er uten koordinater, skala eller målestokk, noe som gjør det umulig å kvalitetssikre dem. De viser til at kartene ikke er i tråd med de kravene NVE stiller i veilederen, og mener at alle inngrep må tegnes inn i «Reguleringsplan for Tysvær Vindpark» for at høringsparter skal kunne ta stilling til dem.

TVAS skriver i sine kommentarer til klagen at kart med forslag til ny reguleringsplan for vindkraftområdet ble oversendt Tysvær kommune i epost av 29.05.2019. Kartene er laget etter krav fra Tysvær kommune. Kartene er i målestokk 1:3000 og 1:10000.

NVE viser til at den pågående stansen i konsesjonsbehandling av vindkraftverk som er uttalt av NVE og gjengitt av OED og NVE i en rekke sammenhenger, kun omhandler stans i konsesjonsbehandlingen av nye anlegg. Tysvær vindkraftverk er altså ikke omfattet av dette. NVE behandler endringssøknader for allerede meddelte konsesjoner i tråd med gjeldende regler. Uttalelsene om at gitte konsesjoner ligger fast, referer til at avgjørelsen av konsesjonsspørsmålet ligger fast.

NVE skal sørge for at saken er tilstrekkelig opplyst før vi kan fatte vedtak. NVE tar ikke søknader og planer til behandling dersom vi mener de ikke har tilstrekkelig kvalitet. NVE er ikke enig i påstandene om at mottatte dokumenter ikke oppfyller nødvendige krav for å kunne bli tatt til behandling.

3.2.1.6. NVEs henvisning til «fast praksis»

Flere klagere mener det ikke er tilstrekkelig begrunnelse for vedtak når NVE henviser til «fast praksis». Haugesund turistforening mener det er saksbehandlingsfeil når NVE i vedtakene legger vekt på at de er i tråd med fast praksis.

NVE viser til at hensynet til likebehandling ved forvaltningsavgjørelser tilsier at vi som forvaltningsorgan innenfor de rettslige rammene som følger av energilovgivningen, følger vår faste praksis for behandling av saker etter energiloven med tilhørende forskrifter.

3.3. Klagegrunner som gjelder endringer i gjeldende konsesjon og godkjent detaljplan/MTA for vindkraftverket

3.3.1. Saksbehandlingen

3.3.1.1. Saksbehandlingsfeil knyttet til vedtaket om utsatt frist for idriftsettelse

Flere klagere viser til at NVE i våre vurderinger av søknaden om utsatt frist for idriftsettelse har lagt vekt på at det blant annet har medgått tid til forhandling med nye turbinleverandører etter at tidligere aktuell leverandør gikk konkurs. Motvind Sørvest mener at dette både er feil faktum, som tilsier at vedtaket må omgjøres, samt at det foreligger saksbehandlingsfeil fordi denne informasjonen ikke går fram av de dokumentene som ble sendt på høring. Motvind Sørvest mener det ikke foreligger saklige grunner for å innvilge søknaden om utsatt frist for idriftsettelse. De viser til at tidsplanen i godkjent detaljplan/MTA ikke er fulgt av konsesjonær, og mener søknaden om utsatt frist for idriftsettelse derfor skulle vært avslått. Bjørn Halvor Åsland påpeker at det er rimelig at frist for idriftsettelse settes for å sikre forutsigbarhet både for utbygger, samfunnet og grunneiere. Når fristen for idriftsettelse blir utsatt bryter dette med grunneiernes interesser.

TVAS skriver i sine kommentarer til klagen at Senvions økonomiske problemer utvilsomt nødvendiggjorde endring av vindturbinleverandør og at dette medførte forsinkelse i utbyggingen av Tysvær vindkraftverk.

NVE er ikke enig med klagerne i at vedtaket om utsatt frist for idriftsettelse er basert på feil faktum eller at det foreligger saksbehandlingsfeil. Vi viser til at vindturbinene som lå til grunn for den detaljplan/MTA som ble godkjent i 2017 ikke lenger er tilgjengelige, og at dette er offentlig kjent informasjon. Dette gir en saklig grunn til å utvide fristen. Vi understreker at virkningene er nye turbiner for øvrig er vurdert. Videre viser vi til kapittel 5.2 i vårt notat «Bakgrunn for vedtak» av 18.12.2019, og til vår vurdering i kapittel 3.2.2.3 om «fast praksis» og likebehandling av saker.

3.3.2. Skjønnsutøvelsen

3.3.2.1. Planområdets utstrekning

Motvind Sørvest viser til at NVE skriver at vi legger til grunn at endringene av planområdet er innenfor det opprinnelig gitte konsesjonsområdet. De tilbakeviser dette ved å vise til det ikke foreligger noe «opprinnelig planområde», kun statlig plan fra 2009 som ikke samsvarer med den godkjente utvidelsen av planområdet, og mener vedtaket om utvidelse av planområde derfor må trekkes tilbake. De viser også til at det i NVEs bakgrunnsnotat er oppgitt ulike tall for størrelsen på utvidelsen av planområdet.

TVAS skriver i sine kommentarer til klagen at det opprinnelige planområdet framgår av opprinnelig konsesjonssøknad og konsekvensutredning som NVE refererer til i sitt konsesjonsvedtak, og mener det er korrekt når NVE skriver at de omsøkte utvidelsene av planområdet ligger innenfor opprinnelig konsesjonsgitt område. De slår videre fast at det framgår tydelig av søknaden at utvidelsen av planområdet er på 27 468 m², dvs. en utvidelse på 0,027 km² fra 1,04 km² til 1,07 km².

NVE konstaterer at det ved en inkurie står 0,27 km² i stedet for 0,027 km² i kapittel 5.4 i vårt bakgrunnsnotat av 18.12.2019. Vi opprettholder vår vurdering i samme kapittel, hvor det framgår at vi legger til grunn at endringene av planområdet er innenfor det opprinnelig gitte konsesjonsområdet, men at dette er en konsesjonspliktig endring ettersom konsesjonen senere er oppdatert med kart tilsvarende statlig reguleringsplan for tiltaket.

3.3.2.2. Støy

FNVT, Motvind Sørvest og flere andre klager på at utbyggingsløsningen i MTA medfører økte støyvirkninger, og at støyvirkningene er for dårlig utredet. Det klages på at man bare opererer med desibel (dBA), og ikke med målinger av lavfrekvent støy og infralyd (dBLin). Det vises til at støyvirkningene for både mennesker og dyr er høyst usikre. Flere anfører også at beregningen ikke er en «worst case»-beregning. Motvind Sørvest begrunner dette blant annet med at beregningen ikke tar tilstrekkelig høyde for usikkerhet, blant annet som følge av at rentoner gir mer plagsom støy. I den forbindelse viser de til støymålinger fra Egersund som viser at vindturbinene genererer rentoner, til tross for at alle turbinleverandører oppgir at det ikke genereres rentoner. Motvind Sørvest mener det må legges inn en usikkerhet i støyberegningene på typisk +3 dB, for at beregningene skal være «worst case» ihht. M-128. De viser også til at beregningen har benyttet akustisk hardhet på 20.000 for vann, mens det korrekte ifølge Statens vegvesens brukerveiledning til Nord2000 er 200.000, og at store områder i beregningen er beskrevet som skog med akustisk hardhet 31.5 mens det ihht. nevnte brukerveiledning skal være 200.

Motvind sørvest skriver også i klagen at det mangler støyberegninger for alle nybygg i Hervik i området ved den gamle skolen. Det er ifølge Motvind Sørvest bare beregnet støy for gnr. 41 bnr. 204 (AA i støyrapporten), mens det er mange nye hus som er bygd rett ved og nærmere vindkraftverket. Motvind Sørvest klager også på at det ikke er gjennomført støyberegning fra det planlagte masseuttaket i tråd med forurensingsloven § 30, og skriver at nærmeste bolig ligger om lag 200 meter fra dette.

Flere klagere mener det er ikke er greit at konsesjonær kan avbøte støynivåer over grenseverdien gjennom økonomisk kompensasjon. Motvind Sørvest mener dette er ulovlig, og i strid med folkehelseinstituttets krav.

Tysvær kommune krever en forklaring på hva støyreduert modus innebærer og hvordan det kan følges opp konkret av kommunen og andre berørte parter slik at modus faktisk benyttes. FNVT viser til NVEs vilkår om plan for måling av støynivå innen utløpet av andre driftsår, og mener det ikke er akseptabelt at denne planen skal godkjennes av NVE uten at helsefaglig ekspertise skal bringes inn. Tysvær kommune krever å få planen forelagt til uttalelse. Torill og Einar Heskja skriver at det er umulig å foreta støymålinger i etterkant av en utbygging.

TVAS skriver i sine kommentarer til klagen at de tidligere har redegjort for hvordan støyanalysen er gjennomført, samt hvilke parametere som er lagt til grunn. De henviser til støyutredningens kapittel kap. 2, som redegjør for hvordan beregningene er gjort. Når det gjelder påstandene om feil i støyberegningen, kommer TVAS med følgende kommentarer:

- Byggene som er inkludert i støyberegningen, er basert på bygg som var offentlig registrert per august 2019. Dersom det er nye bygg registrert etter dette, kan støyberegningene oppdateres

med disse byggene. Konsesjonæren opplyser at alle bygg og områder i umiddelbar nærhet rundt Hervik skole er under grenseverdien L_{den} 45 dB i henhold til støyberegningen av august 2019.

- Nord2000 inneholder ingen egne angivelser av eller anbefalinger om valg av hardhetsverdier/ mark-dempningsklasser (dvs. hardhet). Det er dermed opp til bruker å definere en passende, konservativ dempningsklasse. I støyanalysen for Tysvær har Meventus benyttet det anerkjente beregningsverktøyet WindPro som benyttes i de fleste støyberegninger for vindkraftverk. En endring fra 20 000 til 200 000 (som oppgitt i veilederen til Statens Vegvesen) vil ikke medføre signifikante endringer, ettersom både 20 000 til 200 000 er svært høye verdier som i realiteten ikke gir noe demping.
- Fastsetting av hardhetsverdier er basert på verdier for «arealdekke» fra N50-datasettet til Statens kartverk. Innenfor definisjonen av arealdekke «Skog» finnes det ulike hardhetsverdier. Grunnforholdene kan imidlertid variere betraktelig i en skog, fra fjellgrunn til områder med overflate av løs jord eller myr. Områdene kan i deler av året også være dekket av snø, som gir en svært lav terrenghardhet og dermed stor demping (Akustisk hardhet for snø er 12,5). Ved beregning av worst case støynivå er det i Nord2000 ikke mulig å benytte varierende hardhet gjennom året – det kan kun benyttes én årsverdi. Valg av hardhet må derfor ta utgangspunkt i et årsgjennomsnitt. Basert på dette har Meventus basert på erfaring og etter beste skjønn valgt en støydemping på 31,5 for arealene angitt som «Skog» av Statens kartverk.
- Turbinleverandørenes støygarantier tar vanligvis høyde for usikkerhet, men det er uansett konsesjonærens ansvar å sørge for at vindkraftverket oppfyller støykravene. Konsesjonæren viser i den forbindelse til etterundersøkelsen oms skal gjennomføres, og skriver at program for gjennomføringen skal godkjennes av Tysvær kommune.
- Rentoner kan oppstå for ethvert mekanisk drivverk dersom det oppstår mekaniske problemer, men rentoner skal ikke forekomme ved normal drift.
- Resultatene fra undersøkelsene i Egersund vindkraftverk tilser at det er lite sannsynlig at støymottakere rundt vindkraftverket opplever rentoner som kan ha betydning for støyberegningene.
- Det er ikke grunnlag for å trekke generelle slutninger om støyvirkninger i andre vindkraftverk basert på enkeltstående målinger for én vindturbin med mekaniske feil i et annet vindkraftverk, som i tillegg er av en annen vindturbin type.
- Massetaket ble utredet i detaljplan/MTA fra 2017. Om det skal etableres et pukkverk er foreløpig ikke bestemt. Konsesjonær opplyser at det vil benyttes erfarne anleggsentreprenører som er godt kjent med vilkårene i forurensningsloven, herunder også knytte til pukkverk. For øvrig viser TVAS til s. 36 i detaljplan/MTA fra 2017 for en nærmere omtale av støy i anleggsperioden.

Når det gjelder støyreduert modus, opplyser TVAS om at en turbin som opereres i støyreduert modus vil være operativ 100 % av tiden, men i en lavere støymodus i nærmere bestemte perioder over døgnet og året. Turbinene vil være utstyrt med en type dataprogramvare som medfører at turbinene er underlagt en støykontrollalgoritme som gjør at støyutslipp holdes under grenseverdien (L_{den} 45 dB) for de bygg hvor dette vil være aktuelt. Programvaren sørger for at rotorhastigheten vil bli redusert og bladets stigningsvinkel vil endres, noe som gjør at støyen fra vindturbinen blir redusert. Dette vil føre til at turbinene produserer mindre energi enn ved ordinær drift. TVAS ønsker videre å opplyse om at prosjektet er underlagt krav som etterundersøkelser av støy. Disse undersøkelsene vil avdekke hvilket støynivå turbinene har, og herunder om vindparken oppfyller retningslinjene for støy.

NVE har i notatet «Bakgrunn for vedtak» av 18.12.2019 redegjort for vår vurdering av støy i saken. Her fremkommer det at vi vurderer den fremlagte beregningen av støyvirkninger til å være en worst case støyberegning. TVAS har etter vår vurdering på en tilfredsstillende måte redegjort for hvordan turbinene skal kjøres i støyreduisert modus, tematikken knyttet til rentoner og støy fra massetak/anleggsstøy. Vi viser til at de i sine kommentarer til klagen har gitt en utdypende begrunnelse for parametervalg knyttet til markdemping, og gjort det klart at endringer i parametervalg fra 20 000 til 200 000 ikke vil medføre signifikante endringer. NVE tar dette til etterretning. Etter vår vurdering er også konsulentens parametervalg vedrørende skog og snø i tråd med M-128.

NVE konstaterer at det alltid vil være usikkerhet om støyutbredelse, blant annet fordi spesielle meteorologiske forhold kan gi økt støynivå. Dette er noe av grunnen til at NVE i brev av 05.11.2019 har gjort det klart for landets vindkraftaktører at beregning av støy fra vindkraftverk alltid skal utføres i tråd med oppdatert veileder M128, og at dette medfører at støyberegninger skal utføres som worst case støyberegninger i både konsesjon og detaljplanfasen i prosjektene.

NVE viser til at støy skal følges opp i et måleprogram i tråd med M-128. Dersom det skulle vise seg at turbinene gir økt kildestøy på sikt, som følge av slitasje, rentoner etc., kan det medføre nye restriksjoner i driften av anlegget og tap av driftsinntekter. NVE minner om at dette ansvaret bæres av konsesjonæren. NVE kan ikke se at klagen kommer med nye opplysninger som gir grunnlag for å endre vår vurdering av at støyberegningen er utført i tråd med fastsatte krav i den oppdaterte støyretningslinjens veileder M-128. For en utdyping viser vi til våre vurderinger av støyberegningen i kapittel 6.4 i notatet «Bakgrunn for vedtak» av 18.12.2019.

Vedrørende klagers informasjon om at ikke all berørt bebyggelse er med i støyberegningene tar NVE til etterretning TVAS informasjon om at byggene som er inkludert i støyberegningen, bare er basert på bygg som var offentlig registrert per august 2019. De opplyser at alle bygg og områder i umiddelbar nærhet rundt Hervik skole er under grenseverdien Lden 45 dB i henhold til støyberegningen av august 2019. NVE minner i denne sammenheng om at grensen på Lden 45 dBA gjelder for all etablert bebyggelse med støyfølsom bruk, og at det er konsesjonæren som er ansvarlig for å sørge for at vilkår knyttet til støy er ivaretatt for all slik bebyggelse.

Når det gjelder innkomne klagers vurdering av kompensasjon som avbøtende tiltak, vil NVE vise til kapittel 7.8.6. i Miljødirektoratets veileder til støyretningslinjen (M-128), hvor kompensasjon er nevnt som et mulig avbøtende tiltak for bygg med støyfølsom bruk som er lokalisert i områder med store støyvirkninger. OED har tidligere uttalt at det ligger innenfor den enkelte grunneiers avtalekompetanse å inngå avtaler om bruk av området til vindkraft. NVE mener at konsesjonær kan oppfylle støyvilkåret gjennom frivillige avtaler med eiere og rettighetshavere til bygg med støyfølsom bruk som har beregnet støynivå over Lden 45 dBA.

3.3.2.3. Skyggekast

Motvind Sørvest og flere andre klagere nevner økt omfang av skyggekast i sine klager. Klagerne viser til at 34 nabobygg forventes å bli eksponert for faktisk skyggekast over anbefalte grenseverdi på åtte timer per år.

NVE viser til at det framgår av kapittel 6 i MTA at avbøtende tiltak knyttet til skyggekast kan være å benytte styring av spesifikke turbiner der turbinene blir stengt ned i perioder der det finnes risiko for at det vil oppstå skyggekast på bygningene der det er forventet overskridelse. Konsesjonær uttaler i MTA at det er turbinene 3, 7 og 11 (i skyggekastrapporten omtalt som T05, T08 og T09) som vil forårsake størst skyggekastbelastning for nabobebyggelsen, men at for å oppnå akseptable verdier av faktisk skyggekast er det imidlertid behov for at samtlige turbiner stenges ned i perioder.

NVE viser til at det i gjeldende konsesjon er satt vilkår om at konsesjonær skal fremlegge en plan for NVE med forslag til gjennomføring og kostnader knyttet til måling av reell skyggekast gjennom et år etter at vindkraftverket er satt i drift (vilkår nr. 14). Vi konstaterer at det ved en inkurie ikke er satt vilkår i konsesjonen eller ved godkjenning av detaljplan/MTA om at skyggekastomfanget ved skyggekastfølsomme bygninger ikke skal overskride anbefalte grenseverdi på 8 timer faktisk skyggekast per år. NVE vil derfor anmode OED om å vurdere å legge til følgende vilkår til godkjenningen av detaljplan/MTA som en del av klagebehandlingen:

«Omfanget av skyggekast ved bygninger med skyggekastfølsom bruk skal ikke overstige åtte timer faktisk skyggekast per år eller 30 minutter per dag. Konsesjonær skal legge fram informasjon om hvilke avbøtende tiltak som skal gjennomføres for å avbøte beregnet skyggekastomfang over anbefalte grenseverdier for NVE, før arbeidet med internveier/turbinfundamenter etc. kan påbegynnes.»

3.3.2.4. Fugl

Flere klagere mener det økte sveipearealet til rotorbladene vil medføre økte negative virkninger for fugl, og at dette ikke er tilstrekkelig utredet. FNVT viser til restriksjonene i perioden 01.02.-31.07 av hensyn til et kongeørnreir, men påpeker at dette kun gjelder i anleggsfasen. Flere klagere antyder at det er uheldig at restriksjonen faller bort dersom hekking ikke påvises, fordi det kan bidra til å hindre hekking på reirplassen. NOF Haugalandet med flere mener NVEs vilkår oppfordrer til faunakriminalitet, da hekkeperioden er en svært sårbar periode og forstyrrelser kan føre til at kongeørna kan sky plassen. Motvind Sørvest mener det må være samsvar mellom restriksjonsområde og -periode i MTA for vindkraftverket og nettilknytningen.

NOF Haugalandet skriver at det er grove feil i saksgrunnlaget, og viser til at det er 170 meter mellom kongeørnreiret og nærmeste turbin, ikke 500 meter som det står i rapporten. De mener at siste oppdatering av fugl som ble gjennomført høsten 2019 var mangelfull og inneholdt mange faktafeil, og viser til påstanden om at kongeørna bare jakter i skog og ikke åpne områder.

Fylkesmannen i Rogaland skriver at det ikke er tilstrekkelig å vurdere hekkeaktivitet kun knyttet til reiret, men at hekkeaktivitet må vurderes innenfor en kilometers avstand til reiret. Videre mener de at supplerende undersøkelser for hubro må gjennomføres *før* anleggsstart, og at det er nødvendig at slike undersøkelser gjennomføres over flere år. Når det gjelder kontrastmaling er de ikke enig i NVEs vurdering, og de mener at dette er et nødvendig avbøtende tiltak.

TVAS skriver at undersøkelsene knyttet til kongeørn vil gjennomføres av fagpersonell med dokumenterbar kompetanse innenfor fugleundersøkelser og at disse vil benytte metoder som i minst mulig grad kan forstyrre den eventuelle hekkingen. Når det gjelder plasseringen av kongeørnreiret skriver TVAS at de vil undersøke den eksakte plasseringen av kongeørnreiret, og endre buffersone dersom det viser seg at det er avvik fra forundersøkelsene som ble gjennomført i 2017. Videre kommenterer TVAS at påstanden om at kongeørna bare jakter i skog, ikke er en korrekt gjengivelse av tilleggsutredningen utført av Norconsult. Når det gjelder eventuelle forstyrrelser i vindkraftverkets driftsperiode vil området være sperret for motorisert ferdsel. For menneskelig aktivitet vil TVAS rette seg etter eventuelle restriksjoner som pålegges knyttet til fotturisme i anlegget.

TVAS skriver at de tar Fylkesmannens innspill om å vurdere hekkeaktivitet innenfor en kilometers avstand til reiret, til etterretning, og at dette vil bli innarbeidet i overvåkningsprogrammet. Når det gjelder undersøkelser av hubro skriver TVAS at undersøkelsene vil bli gjennomført før oppstart av anleggsarbeidene. Videre vil undersøkelsene fortsette gjennom anleggsperioden, i tillegg til at undersøkelser av hubro vil inngå i etterundersøkelsene som TVAS er pålagt å gjennomføre.

NVE viser til at vindkraftverkets virkninger for fugl, og øvrig naturmangfold, ble grundig vurdert i våre vedtak om godkjenning av detaljplan/MTA av 21.03.2017 og 18.12.2019. Endrede virkninger for fugl er redegjort for i søknaden om endret detaljplan/MTA fra konsesjonær. NVE vurderte, i vedtaket av 18.12.2019, at ingen av de omsøkte endringene har et slikt omfang at de medfører vesentlig endring av virkningene for fugl. For øvrig ble både forholdet til kongeørn og hubro vurdert i konsesjonsbehandlingen av Tysvær vindkraftverk.

Det vil alltid være usikkerhet knyttet til virkningene av vindkraftverk. NVE har derfor satt vilkår om kartlegging og restriksjoner i anleggsarbeidet av hensyn til hønsehauk, hubro og kongeørn, for å avbøte denne usikkerheten og den samlede belastningen for fugl. I den forbindelse viser vi til at det både i godkjenningen av MTA for nettilknytningen og vindkraftverket er satt vilkår om en restriksjonsperiode for anleggsarbeid i nærheten av kongeørnreiret, og at restriksjonsperioden i begge vedtakene er angitt å være mellom 1. februar og 31. juli.

Videre er vi ikke enige med klagerne i at vilkåret om at fagkyndig personell kan undersøke om det foregår hekkeforberedelser og hekking på kongeørnlokaliteten kan tolkes som oppfordring til faunakriminalitet.

3.3.2.5. *Kulturminner*

Frode Hervik viser i sin klage til at han i sin høringsuttalelse i saken meldte inn et uregistrert kulturminne (bogastille) som antas å være automatisk fredet, samt flere andre mulige kulturminner. Han ber om at kulturminnemyndighetene blir koblet inn for å gjennomføre registreringer og undersøkelser, samt at skjermende tiltak som hensyntar kulturminnet må gjennomføres.

TVAS opplyser at de vil ta kontakt med fylkeskommunen for å kartlegge og undersøke status og eventuelle buffersoner for de tidligere uregistrerte kulturminnene, og at det konkrete uregistrerte kulturminnet nå er lokalisert og kartfestet av Rogaland fylkeskommune som vil komme tilbake med status og behov for ev. buffersone.

NVE understreker at TVAS er pålagt de kravene som følger av kulturminneloven. Videre viser vi til at detaljplan/MTA beskriver hvordan kulturminner skal hensyntas under anleggsarbeidet med merking i terreng. NVE har ingen ytterligere kommentarer til dette temaet.

3.3.2.6. *Drikkevann*

Flere klagere nevner virkninger for drikkevann og ulike drikkevannskilder i sine klager. Torill og Einar Heskja ber om at konsesjonæren pålegges å kontakte dem for blant annet å komme til enighet om avbøtende tiltak knyttet til drikkevann.

TVAS skriver at de før anleggsstart vil kartlegge samtlige private drikkevannskilder som har nedslagsfelt innenfor planområdet til vindkraftverket. De vil også ta vannprøver i og etter anleggsperioden. Eier(e) av boligen(e) tilknyttet drikkevannskilden vil bli kontaktet i forbindelse med kartleggingen og vannprøvene. De skriver videre at det vil bli utarbeidet en tiltaksplan for de private drikkevannskildene, og viser til det som står om drikkevann i MTA fra 2017 (kap. 8.5).

NVE viser til at hensynet til drikkevann er omtalt i MTA-planen for Tysvær vindkraftverk datert 16.12.2016. Utover dette har NVE ingen kommentarer til temaet.

3.3.2.7. *Økonomisk garantistillelse*

Haugesund Turistforening krever at det stilles krav om økonomisk garantistillelse fra dag én, og at innholdet i denne må være offentlig.

NVE viser til konsesjonsvilkår nr. 5 som blant annet stiller krav om at konsesjonær innen utgangen av det 12. driftsåret skal oversende NVE et konkret forslag til garantistillelse som sikrer kostnadsdekning for fjerning av vindturbinene og tilbakeføring av området ved konsesjonsperiodens utløp. Bakgrunnen for at NVE har satt krav om at dette skal skje innen det 12. driftsåret, er at dersom en konsesjonær går konkurs eller på andre måter ikke blir i stand til å oppfylle vilkårene i konsesjonen før dette tidspunktet, er restverdien på anlegget så stor at det vil bli solgt og videreført av andre eiere. NVE kan ikke se at det er forhold i denne saken som tilsier at det er nødvendig å sette supplerende vilkår knyttet til nedlegging i MTA-godkjenningen. Vi vil for øvrig bemerke at det er konsesjonæren sitt ansvar å påse at alle krav i konsesjonen blir fulgt.

3.3.2.8. *Jordvern og landskapsvirkninger av veier*

Fylkesmannen i Rogaland skriver at det må legges vekt på jordvern og landskapsvirkninger ved opparbeidelse av veier og plassering av turbiner. De mener at dette må være konkretisert i kart/plan. De er uenige i NVEs vurdering om at det ikke er nødvendig med illustrasjoner av veianlegg og annen infrastruktur. Rogaland fylkeskommune skriver at veiene er for dårlig beskrevet og at konsekvensene av alternativ lokalisering av veier ikke er tilstrekkelig utredet i detaljplanen/MTA. Flere klager påpeker at større turbiner gir større veier og større skjæringer og fyllinger.

TVAS skriver at ingen dyrket mark eller dyrkbar mark i planområdet til vindkraftverket vil beslaglegges permanent som følge av utbyggingen. Ved utbedring av Hersdalsvegen vil noe dyrket mark bli midlertidig beslaglagt. Når det gjelder hensynet til landskap ved utbygging av veier, viser TVAS til at terrengtilpasning av veier er beskrevet i MTA-planen fra 2017. Videre forholder de seg til NVE sitt krav om det skal benyttes landskapsarkitekt i utforming av veiene.

NVE er ikke enig med klagerne om at veiene er for dårlig beskrevet og at alternativ plassering ikke er tilstrekkelig utredet. Vi viser til våre vurderinger i vedtaket om godkjenning av detaljplan/MTA fra 2017 og til kap. 6.2 i vedtaket av 18.12.2019.

3.3.2.9. *Andre tema*

Flere klager nevner negative virkninger for en rekke andre tema i sine klager, deriblant elvemusling, flaggermus, Forsvaret, TV-signaler, grunnvann, folkehelse, Lars Hertevigs landskap, hoggorm, vilt, kystlynghei og visuelle virkninger, herunder også knyttet til lysmerking.

NVE kan ikke se at endringene som ble godkjent i vedtakene av 18.12.2019 gir vesentlig endrede virkninger for noen av disse fagtemaene, sammenlignet med utbyggingsløsningen i godkjent MTA fra 2017. Vi viser i den forbindelse til at både antall vindturbiner, vindturbinenes plassering og deres totalhøyde er uendret sammenlignet med den allerede godkjente planen.

3.4. Klagegrunner som gjelder godkjenning av MTA for nettilknytningen

3.4.1. Lovanvendelse og saksbehandlingen

Motvind Sørvest mener planen ikke oppfylder kravene i energilovforskriften og NVEs veileder. De begrunner dette med å vise til at MTA ikke inneholder noen beskrivelse av hvordan forurensning av vannkilden Lønningsvannet skal unngås, at det ikke er gjort vurderinger av alternativer til kreosotmaster, at det ikke er omtalt noe internkontrollsystem, at det er feil i tidsplanen og at kravene i NVEs veileder til beskrivelse av terrenginngrep og istandsetting ikke er oppfylt. Helga Marie Sulen Sund og Per Inge Iversen med flere mener at risikoen for forurensning fra kreosotstolper ikke er godt nok utredet. De viser til at de har husdyr som drikker av bekker som har utspring nær planlagte stolper. Bjørn Halvor Åsland skriver at ledningstraseen vil gå like i nærheten av gårdens driftsbygning, og at

klausuleringsbeltet vil legge begrensninger for videre utvikling av gården. Han etterlyser bedre kart som viser nøyaktig hvor ledningen vil krysse eiendommen.

TVAS skriver i sine kommentarer til klagen at de vil ha prosedyrer og tiltak knyttet til lagring av stolpene som skal minimere risikoen for forurensning. Dette vil være en del av prosjektets internkontrollsystem. Tiltak for å redusere risikoen for forurensning er også beskrevet i kapittel 4.6 i MTA for nettilknytningen.

NVE er ikke enige med klagerne i at MTA for 132 (66) kV kraftledning mellom Tysvær vindkraftverk og Klovning transformatorstasjon ikke oppfyller kravene som stilles til denne typen dokumenter. Vi viser til at MTA redegjør for både forurensning, drikkevann og mellomlagring av kreosotmaster. I vårt vedtak av 18.12.2019 er både disse temaene og kravet om internkontrollsystem omtalt. Videre viser vi til at det er spesifisert i gjeldende anleggskonsesjon at ledningen skal bygges med H-master av kreosotimpregnert tre, og at dette ikke er forhold som kan endres i MTA-godkjenningen.

Vedlagt MTA er det kart i målestokk 1:5000 som viser hvor traseen skal etableres. Dette er også i tråd med NVEs veileder. For øvrig vil vi oppfordre TVAS til å opprette dialog med Åsland om detaljene rundt kryssingen av hans eiendom.

3.4.2. Skjønnsutøvelsen

3.4.2.1. Naturmangfold

Fylkesmannen i Rogaland skriver at det må monteres fugleavvisere også på luftspenn mellom mast 50 og 54 (leveområde for hønefugl) og mellom mast 1 og 11 (restriksjonsområde for fugl). Motvind Sørvest mener det må være samsvar mellom restriksjonsområde og -periode i MTA for vindkraftverket og nettilknytningen.

NVE viser til at det både i godkjenningen av MTA for nettilknytningen og vindkraftverket er satt vilkår om en restriksjonsperiode for anleggsarbeid i nærheten av kongeørnreiret, og at restriksjonsperioden i begge vedtakene er angitt å være mellom 1. februar og 31. juli. Når det gjelder ytterligere montering av fugleavvisere, viser NVE til at dette er kommentert av oss på side 5 i vårt vedtak av 18.12.2019.

3.4.2.2. Elektromagnetiske felt

Helga Marie Sulen Sund og Per Inge Iversen med flere er bekymret for virkningene av elektromagnetiske felt for mennesker og dyr. Bjørn Halvor Åsland skriver at det ved oppføring av nye elektriske anlegg eller oppgradering av eksisterende anlegg, skal utredes om magnetfelt i nærliggende bygg kan bli høyere enn 0,4 μ T. Han mener at en slik utredning mangler.

NVE mener at virkninger av elektromagnetiske felt ikke er relevant å vurdere i denne saken, jf. vurderinger i konsesjonssaken. Vi konstaterer at det ikke er kjente virkninger av elektromagnetiske felt på beitedyr. For øvrig viser vi til våre kommentarer knyttet til temaet på side 2 i vedtaket om samtykke til ekspropriasjonstillatelse av 18.12.2019.

3.4.2.3. Kulturminner

Helga Marie Sulen Sund og Per Inge Iversen påpeker at det i MTA framgår at det er funnet et nytt kulturminne på deres eiendom, og at dette skal avmerkes i terreng før anleggsstart, med buffersone på fem meter. Kulturminnet er imidlertid ikke tegnet inn i planens kart og er ikke gitt eget ID-nummer i planen. Det samme gjelder nyere tids kulturminner ved Rabben. De mener derfor at hensynet til kulturminner ikke er godt nok synliggjort i MTA.

TVAS skriver at for tidligere uregistrerte kulturminner som det varsles om i klagene, vil TVAS ta kontakt med kulturavdelingen i Rogaland fylkeskommune for å kartlegge og undersøke status og eventuelle buffersone for kulturminnene.

NVE understreker at TVAS er pålagt de kravene som følger av kulturminneloven. Videre viser vi til at MTA beskriver hvordan kulturminner skal hensyntas under anleggsarbeidet med merking i terreng. NVE har ingen ytterligere kommentarer til dette temaet.

3.5. Klagegrunner som gjelder vedtaket om ekspropriasjonstillatelse

3.5.1. Saksbehandlingen og lovanvendelsen

I flere klager påpekes det at NVEs samtykke til ekspropriasjon må trekkes tilbake, da det er mange faktafeil i vurderingen. Styret i Håland og Lønning bygdelag skriver at det ikke stemmer som NVE skriver i vedtaket, at ingen grunneiere har uttalt seg negativt om traseen. Flere grunneiere i området Håland-Lønning har uttalt seg i forbindelse med høring av ekspropriasjonssøknaden. De ønsker ikke at kraftledningen blir dimensjonert for 132 kV, og viser til at området allerede er berørt av kraftledninger til prosessanlegget på Kårstø. Videre vil en ny kraftledning medføre ytterligere kollisjonsfare for fugl, og den vil ligge tett på hubrolokaliteter. Rogaland fylkeskommune stiller spørsmål om det prinsipielt er riktig å anvende ekspropriasjon i det foreliggende tilfelle.

TVAS skriver i sine kommentarer til klagen at to grunneiere i tilknytning til ledningen uttalte seg til søknaden. Uttalelsen fra Helga Maria Sulen Sund og Per Inge Iversen (eier av gnr/bnr 26/2) ble ikke oversendt konsesjonær for uttalelse, mens uttalelsen fra Melhaug ikke omtaler ekspropriasjonssøknaden.

NVE viser til vårt vedtak om samtykke til ekspropriasjon av 18.12.2019. Det framgår av dokumentets side 2 at uttalelsen fra Helga Maria Sulen Sund og Per Inge Iversen inngår i NVEs beslutningsgrunnlag i saken. Ved en inkurie ble ikke uttalelsen oversendt konsesjonær for kommentar, men dette er heller ikke avgjørende så lenge uttalelsen er vurdert av NVE.

3.5.2. Skjønnsutøvelsen

Motvind Sørvest og Bjørn Halvor Åsland er uenige i NVEs interesseavveining. De mener den økte energiproduksjonen ikke er i samfunnets interesse, fordi anleggets energiproduksjon ikke er viktig for forsyningsikkerheten i Norge.

TVAS skriver i sine kommentarer til de innkomne klagene at vedtaket gjelder ekspropriasjon av de rettigheter som er nødvendig for oppgradering av nettilknytningen fra 66 kV til 132 kV. Bakgrunnen for søknaden er at konsesjonær ønsker å bygge en linje som er klargjort for 132 kV, slik at det ikke er nødvendig å bygge ny linje når Haugaland Kraft Nett AS skal oppgradere det lokale nettet til 132 kV på et senere tidspunkt. Dette er åpenbart en samfunnsmessig fordel som overstiger virkningene av de utvidede rettighetene.

NVE kan ikke se at det i klagene presenteres ny informasjon som gir grunnlag for å endre utfallet av vår interesseavveining i denne saken.

4. NVEs vurdering av anmodning om at øvrige vedtak er ugyldige/må trekkes tilbake

Tysvær kommune viser til NVEs redegjørelse for mulighetene til å omgjøre endelige forvaltningsvedtak (kap. 1.2 i NVE ref. 201605117-88), og mener det er viktige unntak fra dette utgangspunktet.

Kommunen mener at dersom en utbygging i tråd med konsesjonen ikke foretas innen rimelig tid etter at konsesjon er gitt, kan innehaveren av konsesjonen risikere at endrede forhold krever at konsesjonen

vurderes på nytt, samt at etterfølgende søknader om endringer i opprinnelig konsesjon kan føre til at konsesjonen ikke lenger står ved lag.

Flere klagere viser til at konsesjonæren flere ganger har søkt om endring av vilkår i konsesjonen, og mener det at konsesjonæren ved flere anledninger ikke klarer å gjennomføre konsesjonsbetingelser bør tale for at konsesjonen trekkes tilbake. Haugesund turistforening mener hensynet til den som har fått en rettighet ikke kan veie tyngre enn allmenne hensyn i denne saken, når konsesjonær ikke har innrettet seg etter det opprinnelige konsesjonsvedtaket og det har gått så mange år uten an anlegget er realisert.

Flere klagere mener det er brudd på informasjonsplikten når de som bor i området ikke har fått direkte informasjon eller er blitt gjort kjent med vedtak som er fattet i saken, og at vedtak som er fattet av NVE og OED før 18.12.2019 derfor må kjennes ugyldige.

Flere klagere anfører også at det er saksbehandlingsfeil når NVE ikke er villig til å vurdere hele konsesjonsspørsmålet på nytt.

NVE viser til at OED har tatt stilling til spørsmålet om konsesjon til Tysvær vindkraftverk i OEDs vedtak av 24.6.2008. I tillegg har OED vedtatt statlig reguleringsplan med tilhørende reguleringsbestemmelser for Tysvær vindkraftverk 12.6.2009. NVE mener derfor at det er OED som må ta stilling til en eventuell omgjøring eller tilbaketrekking av konsesjonen til Tysvær vindkraftverk. Vi har likevel valgt å knytte noen kommentarer til anmodningen om omgjøring eller tilbaketrekking av konsesjonen.

Det følger av energiloven § 10-3 tredje ledd at en konsesjon kan trekkes tilbake dersom “konsesjonen er gitt på grunnlag av uriktige eller ufullstendige opplysninger om forhold av vesentlig betydning.” Det er en høy terskel for å trekke tilbake en konsesjon i medhold av denne bestemmelsen. Vesentlighetskravet er satt av hensyn til de alvorlige konsekvenser en slik tilbaketrekking vil kunne få for konsesjonæren og andre som har innrettet seg etter vedtakets innhold. Hensynet til den som har fått en rettighet gjennom tillatelsen og innrettet seg etter vedtakets innhold, veier normalt tyngre jo lengre tid det har gått siden vedtaket ble truffet.

NVE kan ikke se at konsesjonen til Tysvær vindkraftverk verken er gitt på bakgrunn av uriktige opplysninger eller at kunnskapsgrunnlaget var ufullstendig på vedtakstidspunktet.

Etter forvaltningsloven § 35 første ledd bokstav c) er det hjemmel for omgjøring av egne vedtak dersom “vedtaket må anses som ugyldig”. Brudd på forvaltningslovens saksbehandlingsregler kan føre til ugyldighet, men et vedtak er likevel gyldig når det er grunn til å regne med at feilen ikke kan ha virket bestemmende på vedtakets innhold. Vedtak kan også anses ugyldig dersom det viser seg at avgjørelsen er truffet på feil eller ufullstendig faktisk grunnlag. På samme måte som for saksbehandlingsfeil, vil vedtaket imidlertid likevel være gyldig når det er grunn til å regne med at feil eller ufullstendig faktisk grunnlag ikke har virket bestemmende på vedtakets innhold.

NVE kan ikke se at det i denne saken foreligger brudd på forvaltningslovens eller energilovens saksbehandlingsregler. Videre kan NVE heller ikke se at konsesjonsvedtaket for Tysvær vindkraftverk er truffet på feil eller ufullstendig faktisk grunnlag.

5. Utsatt iverksetting av vedtakene

5.1. Vedtak av 18.12.2019 som er truffet i medhold av energiloven

Tysvær kommune og Haugesund Turistforening har bedt om utsatt iverksetting av vedtakene inntil klagen er endelig avgjort.

Når det gjelder vedtakene truffet i medhold av energiloven, kan både underinstansen (NVE) og overinstansen (OED) bestemme at vedtaket ikke skal iverksettes før klagen er endelig avgjort (fv. § 42). Utsatt iverksetting er et unntak fra hovedregelen om at et vedtak kan iverksettes umiddelbart selv om det er påklaget. Beslutning om utsatt iverksetting gjelder derfor spesielle tilfeller.

Om NVE skal gi utsatt iverksetting, avgjøres konkret og beror på en helhetlig skjønnsvurdering. Dette er blant annet basert på en vurdering av ulike interesser og forhold knyttet til selve klagesaken.

NVE har besluttet å ikke utsette iverksettelsen av vedtakene om konsesjonsendringer, endret detaljplan/MTA for vindkraftverket og godkjenningen av MTA for nettilknytningen.

Etter NVEs vurdering er det i dette tilfellet ikke tilstrekkelig grunnlag for å fravike hovedregelen om at vedtaket kan iverksettes umiddelbart. NVE har i vurderingen lagt avgjørende vekt på at det foreligger en endelig konsesjon og en godkjent detaljplan/MTA fra 2017.

Dette er en prosessledende beslutning som ikke kan påklages. Den kan likevel overprøves av OED på eget initiativ, eller dersom klager ber departementet om det.

5.2. Vedtak av 18.12.2019 som er truffet i medhold av oreigningsloven

Når det gjelder vedtak truffet i medhold av oreigningsloven, er hovedregelen at klage på vedtak om samtykke til ekspropriasjon har automatisk utsettende virkning, jf. orl. § 5 annet ledd. Det betyr at vedtaket om samtykke til ekspropriasjon ikke gjelder før OED har avgjort klagesaken.

NVE kan treffe særskilt beslutning om at klage på ekspropriasjonstillatelse ikke skal føre til utsatt iverksettelse av vedtaket. En slik beslutning kan bare treffes i særlig tilfeller der hvor det vil kunne føre til urimelig forsinkelse om klagen på vedtak om samtykke til ekspropriasjon skulle ha oppsettende virkning.

Etter NVEs vurdering er det i dette tilfellet ikke tilstrekkelig grunnlag for å fravike hovedregelen om at klage på vedtak om samtykke til ekspropriasjon gir utsatt iverksettelse for ekspropriasjonstillatelsen. Vedtaket om ekspropriasjon for nettilknytning til Tysvær vindkraftverk kan dermed ikke effektueres før OED har tatt stilling til klagen.

6. Annet

Konsesjonæren sendte 22.01.2020 en henvendelse til NVE vedrørende vedtaket om konsesjonsendringer av 18.12.2019. De skriver at vedtakets kulepunkt nr. 2 om økt spenning på det interne jordkabelanlegget fra 22 kV til 33 kV er basert på en misforståelse. Konsesjonær viser til at de ved flere anledninger har understreket overfor NVE at de ikke søker om å endre spenningsnivået på det interne nettet.

NVE konstaterer at tillatelsen til å endre spenningsnivået på det interne jordkabelanlegget ble gitt ved en misforståelse. Vi anmoder OED om å vurdere å oppheve denne endringen som en del av klagebehandlingen.

7. Konklusjon

NVE kan ikke se at det i klagen er kommet frem nye opplysninger som gir grunnlag for å endre ett eller flere av våre vedtak av 18.12.2019. Klagen oversendes derfor til Olje- og energidepartementet for endelig avgjørelse, jf. fv. § 33. Alle sakens dokumenter gjøres tilgjengelige for departementet gjennom internettløsningen SeDok.

Med hilsen

Ingunn Åsgard Bendiksen
Direktør

Rune Flatby
Direktør

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Vedlegg: Vedlegg 1 - Liste over mottatte klager og utdypende begrunnelser
Vedlegg 2 - Liste over mottatte kommentarer fra konsesjonær

Kopi til:

Advokatfirmaet Thommessen AS v/Bendik Christoffersen
Atle Gerhard Heskja
Bjørn Halvor Åsland
EINAR HESKJA
Emly Årvik
Folkeaksjonen Nei til vindkraft i Tysvær
Frode Hervik
Fylkesmannen i Rogaland
Halvor Urrang Simonsen
Haugesund Turistforening v/Erik Brinchmann
Helga Marie Sulen Sund
HILDEGUNN FLENGSTAD
Jan Bringedal
Jens Bjarne Jensen
JOHN EIRIK FLENGSTAD
Jorunn Vierdal
JUDITH HÅLAND
Kamilla Bakkevig
Kathrine Bakkevig
Linda Dahl
Lønning-Håland bygdelag v/Henriette Lønning
MOTVIND SØRVEST v/Bjarne Jensen
Nils Bjørkelund
NORSK ORNITOLOGISK FORENING HAUGALAND LOKALLAG
Rogaland fylkeskommune
Tysvær kommune

